
PREPORUKE KOMISIJE EVROPSKE UNIJE O DIGITALIZACIJI I ONLAJN DOSTUPNOSTI KULTURNIH DOBARA I DIGITALNOJ ZAŠTITI 24. AVGUST 2006, 585/EC

UDK 930.85:004.9(4-672EU)"2006"(094.5)
UDK 008:004.031.1(4-672EU)"2006"(094.5)

Imajući u vidu Ugovor kojim je uspostavljena Evropska zajednica, posebno član 211, Komisija Evropske unije donosi sledeće preporuke.

(1)

Komisija je 1. juna 2005. godine predstavila inicijativu i2010, u kojoj se nastoje utvrditi dobrobiti novih informacionih tehnologija za ekonomski razvoj, kreativnost u poslu i kvalitet života evropskih građana. Komisija je digitalnim bibliotekama dodelila najvažniju ulogu u inicijativi i2010. U svom saopštenju „i2010: Digitalne biblioteke“ od 30. septembra 2005,¹ ona je predstavila strategiju za digitalizaciju, onlajn dostupnost i digitalnu zaštitu evropskog kolektivnog

pamćenja. Ovo kolektivno pamćenje uključuje štampanu građu (knjige, časopise, novine), fotografije, muzejske eksponate, arhivska dokumenta, audiovizuelnu građu (dalje u tekstu „kulturalna dobra“).

(2)

Države članice treba da predlože mere kojima će se primenjivati ova strategija putem Interneta, imajući u vidu unapređenje, ekonomski i kulturni potencijal evropske kulturne baštine.

(3)

U tom pogledu potrebno je ohrabrivati razvoj digitalizacije građe biblioteka, arhiva i muzeja. Onlajn dostupnost građe omogućiće građanima Evrope da joj pristupaju i da je koriste za zabavu, učenje ili rad. Na Internetu će tako postojati jasna slika o evropskoj različitosti i višejezičkoj baštini. Pored toga, digitalna građa može biti ponovo korišćena u granama kao što su turizam i obrazovanje, kao i pri novim stvaralačkim aktivnostima.

(4)

Osim toga, u Zaključcima Saveta od 15-16. novembra 2004. godine, iznetim u okviru Radnog plana za oblast

¹ COM(2005) 465 final.

kulture za period 2005-2006, posebno je istaknut doprinos stvaralaštva i stvaralačke industrije u ekonomskom razvoju Evrope, kao i potreba za usaglašenim radom na digitalizaciji.

(5)

U Preporukama Evropskog parlamenta i Saveta od 16. novembra 2005. godine o filmskoj baštini i konkurentnosti srodnih industrijskih aktivnosti,² državama članicama već je preporučeno da usvoje odgovarajuće mere kako bi povećale korišćenje digitalnih i novih tehnologija u prikupljanju, katalogizaciji, zaštiti i restauraciji kinematografskih dela. Kada je reč o kinematografskim delima, ove nove preporuke u velikom broju aspekata samo dopunjuju prethodne preporuke Parlamenta i Saveta o filmskoj baštini.

(6)

Digitalizacija je značajan vid obezbeđivanja veće dostupnosti kulturnih dobara. U nekim slučajevima to je čak i jedini način koji garantuje da će takva građa biti dostupna budućim generacijama. Zbog toga su države članice pokrenule mnoge inicijative za digitalizaciju, ali su ti naponi uglavnom parcijalni. Da bi digitalizovale kulturnu baštinu države članice treba da postignu saglasnost oko selekcije građe i da izbegnu preklapanje u digitalizaciji. To takođe vodi ka sigurnijem okruženju za kompanije koje ulažu u tehnologije za digitalizaciju. Pregledi aktuelnih i planiranih aktivnosti na polju digitalizacije i kvantitativni ciljevi digitalizacije doprineće ostvarenju tih ciljeva.

(7)

Sponzorstva privatnog sektora za digitalizaciju ili partnerstva između javnog i privatnog sektora mogu

da uključe privatna lica u kampanju za digitalizaciju i to svakako treba podsticati.

(8)

Ulaganja u nove tehnologije i veliki broj sredstava za digitalizaciju mogu smanjiti materijalne troškove digitalizacije, a istovremeno održati nivo ili poboljšati kvalitet, i stoga se takve aktivnosti preporučuju.

(9)

Zajednička višejezička pristupna tačka trebalo bi da omogući distribuirano onlajn pretraživanje evropske digitalne kulturne baštine, to jest baštine koja se čuva na različitim mestima i u različitim organizacijama. Takva pristupna tačka će povećati njenu vidljivost i naglasiti zajedničke osobine. Pristupna tačka treba da se gradi na postojećim inicijativama kao što je Evropska biblioteka (TEL) u kojoj evropske biblioteke već učestvuju. Trebalo bi, gde god je to moguće, tesno povezivati privatne vlasnike i nosioce prava kulturnih dobara sa svim drugim zainteresovanim učesnicima. Potrebno je snažno podržavati države članice i institucije kulture da učestvuju u izgradnji takve zajedničke višejezičke pristupne tačke.

(10)

Samo deo građe koja se čuva u bibliotekama, arhivima i muzejima javno je dobro koje ne podleže ili više ne podleže zakonima o intelektualnoj svojini, dok je ostatak još uvek pod zaštitom zakona o intelektualnoj svojini. Budući da su prava na intelektualnu svojinu ključna sredstva u podsticanju stvaralaštva, evropska kulturna dobra treba da budu digitalizovana, dostupna i sačuvana uz potpuno poštovanje autorskih i srodnih prava. U tom kontekstu vrlo su bitni članovi 5(2)c, 5(3)n i 5(5), kao i skup pravila 40 iz Direktiva 2001/29/EC Evropskog parlamenta i Saveta, donetih 22. maja 2001. o usaglašavanju određenih aspekata autorskih i

² OJ L 323, 9.12.2005, p. 57.

srodnih prava u informacionom društvu.³ Modeli dodeljivanja licenci za građu koja se naziva „ničijim“ delima – to jest delima koja su pod kopirajtom, ali čije je nosioce teško ili čak nemoguće utvrditi – i za dela koja ne mogu da se pronađu na tržištu ili distribuiraju (audiovizuelna građa) mogu da olakšaju dobijanje prava i, samim tim, rad na digitalizaciji i onlajn dostupnost. Zbog toga treba podsticati ovakve modele dodeljivanja licenci u saradnji sa nosiocima prava.

(11)

Određbe u nacionalnom zakonodavstvu mogu da sadrže određene prepreke za korišćenje dela koja su u javnom domenu, na primer, zahtev da za svaku reprodukciju dela postoji određen propratni administrativni akt. Potrebno je da se svaka takva prepreka uoči i da se preuzmu koraci kako bi se ona otklonila.

(12)

Rezolucija Saveta C/162/02 od 25. juna 2002. o zaštiti budućeg pamćenja – zaštiti digitalnog sadržaja za buduće generacije⁴, predlaže ciljeve i indikativne mere za zaštitu digitalnog sadržaja za buduće generacije. Ipak, među državama članicama u ovom trenutku ne postoji jasna i sveobuhvatna politika zaštite digitalnog sadržaja. Odsustvo takve politike predstavlja opasnost za opstanak digitalizovane građe i može da dovede do gubitka građe proizvedene u digitalnom formatu. Razvoj optimalnog načina digitalne zaštite ima dalekosežne implikacije, ne samo za zaštitu građe u javnim ustanovama, već i u svim organizacijama koje su obavezne ili koje žele da zaštite digitalnu građu.

(13)

Više država članica uvele su ili razmatraju neophodne

³ OJ L 167, 22.6.2001, p.1.0

⁴ OJ L 162, 6.7.2002, p.4.

zakonodavne mere za proizvođače digitalne građe koji bi bili u obavezi da sačine jednu ili više kopija svoje građe za nadležne deponitne ustanove. Da bi se izbeglo uspostavljanje različitih pravila za upravljanje deponitom digitalne građe, neophodna je uspešna saradnja između država članica i nju bi trebalo podsticati.

(14)

Veb-žetva je nova tehnika za prikupljanje građe sa Interneta sa ciljem zaštite. To podrazumeva da nadležne ustanove treba aktivno da učestvuju u prikupljanju građe, a ne da čekaju da im ona bude dostavljena. Time bi se umanjile administrativne prepreke za proizvođače digitalne građe, te bi nacionalno zakonodavstvo trebalo ovo da podrži i omogući.

Zbog svega navedenog, državama članicama se preporučuje:

DIGITALIZACIJA I ONLAJN DOSTUPNOST

(1)

Prikupljanje informacija o aktuelnim i planiranim aktivnostima na digitalizaciji knjiga, časopisa, novina, fotografija, muzejskih eksponata, arhivskih dokumenata, audiovizuelne građe (dalje u tekstu „kulturnih dobara“), izrada pregleda takvih aktivnosti na digitalizaciji s ciljem da se izbegne dupliranje poslova i da se promovišu saradnja i zajedničko delovanje na evropskom nivou.

(2)

Razvoj kvantitativnih ciljeva u domenu digitalizacije analogne građe u arhivima, bibliotekama i muzejima, čime će se ukazivati na očekivani rast digitalne građe koja bi mogla da postane deo Evropske digitalne biblioteke i na budžet koji bi im dodeljivala javna nadležna tela.

(3)

Podsticanje partnerstva između kulturnih ustanova i privatnog sektora, sa ciljem stvaranja novih modela finansiranja aktivnosti na digitalizaciji kulturnih dobara;

(4)

Uspostavljanje i održavanje većeg broja centara za digitalizaciju kao dela ili u saradnji sa najuspešnijim postojećim evropskim centrima za digitalizaciju;

(5)

Promocija Evropske digitalne biblioteke kao višejezičke zajedničke pristupne tačke evropskog distribuiranog digitalnog kulturnog dobra – to jest dobara koja se čuvaju na različitim mestima i u različitim organizacijama:

a) podsticanje institucija kulture, kao i izdavača i drugih nosilaca prava, da svoju digitalnu građu učine dostupnom i pretraživom preko Evropske digitalne biblioteke,

b) obezbeđivanje da institucije kulture, i gde je to relevantno privatne kompanije, primenjuju zajedničke standarde za digitalizaciju u cilju postizanja interoperabilnosti digitalne građe na evropskom nivou i olakšavanja pretraživanja na više jezika.

(6)

Poboljšanje uslova za digitalizaciju, kao i oflajn i onlajn pristupa kulturnim dobrima:

a) stvaranjem modela koji će olakšati korišćenje „ničijih“ dela, uz poštovanje dogovora svih zainteresovanih strana,

b) uspostavljanjem i promovisanjem modela na dobrovoljnoj osnovi, kako bi se olakšalo korišćenje dela koja su nedostupna na tržištu, uz poštovanje dogovora svih zainteresovanih strana,

c) promovisanjem dostupnosti popisa poznatih „ničijih“ dela i dela u javnom domenu,

d) identifikovanjem prepreka u različitim zakonodavstvima u pogledu onlajn dostupnosti i kasnijeg korišćenja kulturnih dobara koja su u javnom domenu i preuzimanje potrebnih koraka kako bi se one uklonile.

Digitalna zaštita

(7)

Uspostavljanje nacionalne strategije za dugotrajnu zaštitu i pristup digitalnoj građi, uz potpuno poštovanje zakona o kopirajtu, koja:

a) opisuje organizacioni pristup, određuje uloge i odgovornosti uključenih strana i dodeljenih izvora,

b) sadrži određene akcione planove kojima se određuju konkretni ciljevi i vremenski rokovi.

(8)

Razmena informacija među članicama o strategijama i akcionim planovima.

(9)

Unošenje odredbi u nacionalna zakonodavstva koje će javnim institucijama dozvoliti da digitalno kulturno dobro mogu da kopiraju u više primeraka i da ga prenose na druge medije, sve u cilju zaštite, ali i uz puno poštovanje međunarodnog prava i zakonodavstva Evropske unije o zaštiti intelektualne svojine.

(10)

Pri uspostavljanju politike i procedura za depozit građe koja je originalno stvorena u digitalnom formatu u obzir se moraju uzeti dostignuća u drugim državama članicama, kako bi se izbegle velike razlike u pogledu čuvanja takve digitalne građe.

(11)

Unošenje odredbi u nacionalna zakonodavstva kojima će se bliže odrediti zaštita i čuvanje veb sadržaja, tako da bi nadležne ustanove koristile tehnike za prikupljanje građe sa Interneta, kao što je veb-žetva, uz puno poštovanje međunarodnog prava i zakonodavstva Evropske unije o zaštiti intelektualne svojine.

Provera primene preporuka

(12)

Sve članice dužne su da o merama koje su preduzele u skladu sa ovim preporukama obaveste Komisiju osamnaest meseci po objavljivanju preporuka u „Službenom listu Evropske unije“, a posle toga svake dve godine.

Preporuke usvojene u Briselu 24. avgusta 2006.

.....
Za Komisiju
 Vivijan Riding, član Komisije

.....
Prevela sa engleskog Tanja Tasić

Napomene urednika

- › Tekst je preuzet iz javno dostupnog „Službenog lista Evropske unije“ („Official Journal of the European Union“, 31.8.2006, L 236/28).
- ›› Naslov originala: Commission recommendation of 24 August 2006 on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2006/585/EC).